

стратегія виправдана тим, що лідер бачить ситуацію цілісно і може оцінити перспективу виходу з конфлікту, а також стратегію завершення конфлікту. Тому найчастіше для досягнення завершення конфлікту посередник має справу з вождем, але при цьому важливо розуміти, що визнати можливість відмови від насильницьких дій повинні всі члени групи, тобто тут важлива повна ясність позиції: переваг і перспектив компромісу.

Висновки з даного дослідження. Конфлікт, за Л. Козером, виникає з відмінностей інтересів груп у боротьбі за власний статус, владу, винагороду. Він виконує ряд позитивних функцій, серед яких: групоутворююча (завдяки конфлікту відбувається розрядка напруги між антагоністичними сторонами); комунікативно-інформаційна (під час конфлікту відбувається взаємодія між ворогуючими сторонами, крім того, сторони намагаються дізнатися якомога більше інформації про противника. На основі виявленої інформації та встановленої комунікації ворожі відносини можуть перерости в дружні); створення та конструювання суспільних об'єднань, що сприяють згуртованості групи; стимулювання соціальних змін. Л. Козер приходить до висновку, що справа не в конфлікті як такому, а в характері самої соціальної структури та соціальної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дарендорф Р. Тропы из утопии / Ральф Дарендорф. – М.: Праксис, 2002. – 534 с.
2. Дмитриев А.В. Конфликтология / А. В. Дмитриев. – М.: Гардарики, 2010. – 357 с.
3. Конфликтология: учебник / Под ред. А. С. Кармина. – СПб.: Лань, 2010. – 448 с.
4. Козер Л. Функции социального конфликта / Льюис Козер. – М.: Идея-Пресс, 2000. – 208 с.
5. Кузьмина Т. В. Конфликтология: учебное пособие / Т. В. Кузьмина. – Саратов: Ай Пи Эр Медиа, 2012. – 64 с.
6. Майерс Д. Социальная психология / Дэвид Майерс. – СПб.: Питер, 2010. – 802 с.
7. Спенсер Г. Социальная статика / Герберг Спенсер. – К.: Гама-Принт, 2013. – 496 с.

Якушно Іван Іванович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

УДК: 168.52

НАУКОВО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕЛІГІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В статті розкриваються духовно-ціннісні особливості релігії в житті окремої людини та суспільстві розумінням того, що релігія є основою суспільного життя, національно-духовного відродження українського народу. Запровадженням предметів духовно-морального спрямування в закладах освіти, співпраця світської та релігійної освіти в Україні в площині морального оздоровлення, релігійного просвітництва нації та розбудови демократичного суспільства.

Ключові слова: Богослов'я, теологія, конфесії, духовна, світська освіта, українська православна церква (КП), Українська автокефальна православна церква, греко-католицька церква, Римокатолицька церква, протестантські громади.

НАУЧНО – МЕТОДОЛОГІЧЕСКІЕ И ПРАКТИЧЕСКІЕ ПРОБЛЕМИ РЕЛИГИОЗНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

В статье раскрываются духовно-ценностные особенности религии в жизни отдельного человека и обществе пониманием того, что религия является основой общественной жизни, национально-духовного возрождения украинского народа. Введением предметов духовно-морального направления в учреждениях образования, сотрудничество светского и религиозного образования в Украине в плоскости нравственного оздоровления, религиозного просвещения нации и развития демократического общества.

Ключевые слова: *Богословие, теология, конфессии, духовная, светское образование, украинская православная церковь (КП), Украинская автокефальная православная церковь, греко-католическая церковь, Римско-католическая церковь, протестантские общины.*

SCIENTIFIC – METHODOLOGICAL AND PRACTICAL PROBLEMS RELIGIOUS EDUCATION IN UKRAINE

In the article the features of the spiritual values of religion in the life of the individual and society understanding that religion is the basis of social life, national and spiritual revival of the Ukrainian people. Introduction of spiritual and moral education in schools, the cooperation of secular and religious education in Ukraine in the plane of moral health, religious education and nation building democratic societies.

Keywords: *theology, theology, religions, spiritual, secular education, Ukrainian Orthodox Church (Kyiv Patriarchate) and the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church, the Greek Catholic Church, the Roman Catholic Church, the Protestant community.*

Проблеми духовно-ціннісних та державно-церковних відносин в Україні були і залишаються в центрі підвищеної уваги як науковців, так і органів державної влади, громадських і релігійних організацій. Їх осмислення в практичному, а також і в теоретичному сенсі є, важливим і необхідним. Це викликано тими процесами, що відбуваються в Україні, кількісними і якісними змінами в релігійному середовищі, зростанням ролі релігійного фактора, щої потребує серйозних корекцій системи державно-конфесійних відносин, правових засад забезпечення свободи діяльності релігійних організацій.

В середовищі вчених-суспільствознавців, політичних та громадських діячів, триває дискусія про перспективи становлення та розбудови громадянського суспільства де існує дієва система захисту прав громадян взаємовідносин держави і релігійних організацій свободи релігії в суспільстві.

Проблеми взаємодії держави і релігії у сфері освіти знайшли своє відображення в працях А. Арістова, М. Бабія, С. Бублика, М. Гордієнка, Є. Долумана, В. Костюка, А. Колодного, В. Кременя, М. Кирюшка, І. Кураса, О. Кисельова, В. Єленського, В. Лубського О. Саган, П. Сауха, І. Сіданич, М. Рибачука, Л. Филипович, О. Отич, С. Онищука, П. Фещенка, П. Яроцького та ін.

Найбільш послідовно політико-правові аспекти державно-церковних відносин в сфері освіти досліджуються в роботах М. Ф. Рибачука, який розглядає роль Церкви у сфері освіти і науки, суб'єктивні прояви політизації церковно-конфесійного життя в Україні, філософські, теологічні та практичні аспекти співпраці в інтересах майбутнього людини.

Історія українського народу тісно привязана до історії Української Православної Церкви. Одним із напрямків культурницької діяльності Церкви в Україні була її освітня діяльність. Вона проявлялась перш за все у створенні великої кількості освітніх закладів. Церковнопарафіяльні школи та духовні семінарії у свій час відкрили шлях у світ знань для більшості українців.

З відокремленням Церкви від школи був втрачений і спадок християнської педагогіки, оскільки

особистість може творитись виключно у громаді. У побудові сучасних церковно-державних відносин, віруючими та невіруючими громадами актуальною є наявність, взаємодії світської та релігійної освіти й виховання.

Що являє собою релігійна освіта? Це, насамперед, діяльність здійснювана професійно підготовленими священнослужителями, релігійними педагогами, що покликана передавати віроповчальні доктрини, релігійний досвід, богослужбову практику, а також здійснити підготовку педагогічних кадрів для системи релігійної освіти. Серед функцій, що властиві релігійній освіті, можна виокремити наступні: – залучення за допомогою релігійної освіти та виховання нових вірних до складу тієї або іншої конфесії; – соціалізація особистості віруючого протягом усього його життя; формування і розвиток духовно-моральної культури віруючих, вплив на культуру нерелігійних людей, – вдосконалення релігійної освіти, котра б спиралась на позитивний досвід минулого та сучасні науково-методичні досягнення.

Сьогодні науковці змушені визнавати той факт, що з давніх давен освіта та виховання підростаючого покоління були і є сферою суспільного буття, де інтереси держави та церкви пересікаються. Релігійній освіті в Україні поки що не принесло користі введення спеціальності „Теологія” до переліку напрямків та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Це рішення, на думку багатьох фахівців виходить за межі конституційно-правових норм щодо наукового і світського характеру державної освіти, в цей же час ми чуємо про потребу державного ліцензування загальноосвітніх установ, створених релігійними організаціями. Можливо саме узгодження світських й духовних складників освіти та державне ліцензування цих закладів, а відповідно й визнання дипломів і вчених ступенів вирішило би проблеми із забезпеченням кадрів.

Маючи законодавчо-гарантовані можливості створення власної системи освіти релігійні організації України на протязі останнього десятиріччя надзвичайно плідно працюють над її формуванням. Станом на 1 січня 2015 р. в Україні функціонували 294 вищі заклади (академії, інститути, семінарії), окрім цього при парафіях діють біля 20 тис. недільних шкіл. Треба зауважити й те, що існують приватні освітні установи, котрі базують свою діяльність на світоглядних позиціях тієї чи іншої конфесії.

Питання щодо взаємодії духовної і світської систем освіти повинно розглядатись насамперед у площині морального оздоровлення нації та розбудови демократичних засад суспільства.

Вагомість збалансованості духовного і світського в освітньому процесі зумовлена необхідністю виховання в індивідів толерантного ставлення до інакшості, формування відчуття власної причетності до відповідної культурно-духовної традиції та необхідності зв'язати своє життя з її ціннісними орієнтаціями.

Українське суспільство в період демократичних трансформацій не уникло негативних явищ, пов'язаних з девальвацією індивідуальної, родинної та суспільної моралі. Такі моральні цінності як справедливість, взаємоповага, чесність, солідарність, порядність, гідність часто поступаються місцем антигуманній за своєю суттю масовій культурі. За таких умов релігійні інституції прагнуть виступити в якості регуляторів ситуації, що саме вони є носіями духовності, до якої готові долучити українців через систему освіти.

Європейський вибір України ставить перед нею цілий ряд конкретних вимог. Одна з них – утвердження принципу світоглядного плюралізму. У демократичному суспільстві конфесії подібно до інших суб'єктів громадянського суспільства мають право долучатися до розбудови освітньої системи з метою виховання духовно зрілого покоління.

В Україні і досі триває процес, релігійного пробудження: розширюється інституційна мережа конфесій, зростає авторитет церков у суспільстві, активізується їхня міжнародна діяльність, що посилює бажання батьків виховувати власних дітей у відповідності до своїх віросповідних переконань. Тому правове поле для реалізації перспектив подібного виховання потребує серйозного

доопрацювання.

Поки що зближення школи і релігії йде занадто повільно. Неодноразово робилися спроби спрямувати роботу органів управління освітою і наукових установ на створення системи виховання, котра спиралась би на традиції та звичаї Українського народу, переорієнтувати навчальні заклади на формування в особистості державницького світогляду, пробудження в молоді потягу до духовних знань. Однак на практиці дані доручення залишилися не реалізованими. Залишається неврегульовано для релігійних організацій проблема, пов'язана з отриманням права нарівні з іншими громадськими організаціями засновувати власні навчальні заклади.

Законопроекти – “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо заснування релігійними організаціями навчальних закладів)” № 2020 від 30.08.2006 р., (автор – народний депутат В. Стретович) та “Про внесення змін до деяких законів України” (щодо заснування релігійними організаціями навчальних закладів) № 3160 від 12.02.2007 р. (автори – народні депутати В. Стретович, В. Марущенко за рекомендаціями Комітету з питань науки та освіти України були відхилені Парламентом. Аргументація – документи не відповідають Конституції України та законам України, що регламентують відносини у сфері освіти. Іншими словами, законопроекти входять у суперечність із конституційною та законодавчою нормами про відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави, а школи від церкви (релігійних організацій).

В контексті становлення і розвитку демократичного, суспільства та правової держави принцип відокремлення держави від церкви набуває іншого тлумачення. Під ним розуміють нейтральність державних інституцій щодо різноманітних релігійних організацій, невтручання держави у внутрішні справи церков, невиконання церквами державних функцій та їхню аполітичність тощо. Однак це зовсім не означає наявності непрохідного бар'єру між державою і релігійними організаціями. Обидва інститути цілком відкриті до діалогу та співробітництва у сферах, пов'язаних з функціонуванням громадянського суспільства (просвітництво; консолідація нації; опіка над прошарками населення з обмеженими можливостями; боротьба з асоціальними явищами – алкоголізмом, наркоманією; захист суспільної моралі; охорона здоров'я та навколишнього середовища і т. п.).

Освіта і виховання також відносяться до означеної проблеми. Релігійні організації, будучи носіями певних вартостей, виступаючи суб'єктами громадянського суспільства (нарівні з державними чи громадськими інституціями) мають право впливати на навчальний процес шляхом заснування власних загальноосвітніх закладів, унеможливаючи державну монополію в питаннях світоглядного становлення особистості.

У сучасній Україні принцип відокремлення школи від церкви (ст. 35 Конституції України) необхідно розуміти як принцип відокремлення саме державної школи (котра є світською) від церкви, не поширюючи його на приватну сферу. За умови дотримання визначеного державою стандарту освіти діяльність загальноосвітніх закладів, заснованих релігійними організаціями вписується в правове поле Української Держави, яка прагне дотримуватися демократичних норм Європейського Союзу.

Такий підхід до проблеми, означеної вище законопроектами, продемонстрував суспільству низький рівень розуміння потреб релігійної свободи та небажання вдовольнити законні прагнення батьків виховувати своїх дітей на різних світоглядних засадах.

Вихід із тупикової ситуації окремі органи місцевої влади та деякі навчальні заклади вбачають у тому, що керуються не буквою закону, а духом справедливості чи практикою, що склалася в певному регіоні. У традиційно релігійних областях – Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Рівненська вже понад 10 років у загальноосвітніх школах викладається предмет “Християнська етика”.

У 2004-2005 навчальному році предмети духовного спрямування вивчалися в 17 областях України, містах Києві та Севастополі.

Сьогодні курси духовно-морального спрямування вивчаються у всіх 24 областях України.

Учні мають можливість вивчати предмети за вибором: "Християнська етика в українській культурі", "Основи християнської етики", "Культура добросусідства", "Світові релігії і культури світу", "Етика і психологія сімейного життя", "Етика: духовні засади" "Християнська етика", "Розмаїття релігій і культур світу", "Морально-етичне виховання", "Основи християнської моралі", "Дорога добра", "Дорога милосердя", "Дорога мудрості", "Основи християнської культури", "Основи православної етики", "Біблійна історія та християнська етика", "Православна культура Слобожанщини", "Історія релігій", "Історія релігій світу і духовна культура", та ін [4].

Одним із найбільш актуальних завдань духовно-гуманітарного розвитку в сучасній Україні на думку М. Рибачука є, безумовно, підняття рівня духовно-моральної культури українців, їх національно-патріотичної свідомості. Цей аспект надзвичайно важливий в умовах глобалізації, входження системи вищої освіти України в Болонський процес. Формування національно-патріотичної свідомості учнівської молоді визначає одну з головних ліній захисту національних інтересів. Суть справи полягає в тому, що без національно свідомого, патріотично налаштованого фахівця неможливо не лише підняти, але й зберегти державу. Аналіз реального стану національно-патріотичної свідомості української молоді засвідчує її невисокий рівень, що проявляється, зокрема, в таких явищах, як відношення до української мови, культури та традицій свого народу.

Такий стан молоді виникає в системі формування національної самосвідомості українців, громадянської свідомості усього населення України. Надто затягується процес згуртування українців як свідомої нації, що є неможливим без знання своєї історії, культури, мови. Особливо небезпечним для українського відродження є зросійщення українського населення. Глибоко аналізуючи стан та процес розвитку масової свідомості, духовності громадян в Україні, виникає думка, що реальна політика керівництва Української держави, Верховної Ради, уряду поки що спрямована на те, щоб загнати українське суспільство в глухий кут національно-державного самознищення. Немає належної підтримки української культури, мови, церкви, видавничої справи тощо. Помилковою є також думка певних політиків про те, що тільки економіка вирішить проблеми незалежної України. На наш погляд тільки духовність людей, їх беззастережний патріотизм – саме ці чинники можуть бути надійною та головною запорукою міцності Української держави.

Основні законодавчі акти, які регулюють взаємовідносини закладів освіти та релігійних організацій: Конституція України, Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації», Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Закон України «Про дошкільну освіту».

Джерелом конфлікту в духовно-гуманітарній сфері українського суспільства є міжрелігійні та міжконфесійні відносини. Суперечності в них негативно впливають на духовність українського суспільства, на формування національно-патріотичної свідомості студентської молоді. Нерідко держава значною мірою сама спонукає до розвитку проблем у суспільстві на міжконфесійному ґрунті. З одного боку, прийнято демократичний закон "Про свободу совісті та релігійні організації", який надав право усім громадянам України вільно визначати свою належність до релігії та церкви, а віруючим вільно створювати релігійні організації згідно з чинним законодавством. І це призвело до певних наслідків. В Україні діють 34586 релігійних громад у тому числі 4594 громади УПЦКП, 12536 – УПЦМП, 9479 – протестантських громад біля сотні церков, конфесій, течій, напрямків (станом на 01.01.2011р.).

Історія становлення української державності має переконливі свідчення, як поводитися з українцями та їх православ'ям імперська російська влада та церква. Тільки у ХХ ст. Українська автокефальна православна церква двічі робила спробу відродитися (в роки гетьманщини та радянської влади), але завдяки безпрецедентному тиску російської церкви, з одного боку, та відсутності підтримки з боку влади – з іншого, УАПЦ припинила свою діяльність, а багато священнослужителів за тих часів влади було репресовано чи просто знищено.

Протягом століть російське самодержавство та його вірна служниця – церква робили усе, щоб

знищити, знівелювати українську культуру, духовність, мову. І на сьогодні Російська православна церква відіграє важливу роль у руках державотворців щодо захисту інтересів Росії.

Україна ж ніколи й нікого не переслідувала, не принижувала інші нації, їх культуру, релігію тощо. Але вона має право в особі своєї держави на захист культури, мови та церкви. З огляду на історичний досвід, сьогодні є дещо дивною короткозорість, безпринциповість певних наших політиків, державних мужів щодо справ релігії та церкви в суспільстві. Президент України П. Порошенко все ж бачить складність ситуації і тому підписав Закон «Про внесення змін до деяких Законів України щодо заснування релігійними організаціями навчальних закладів». Цей нормативний акт серед іншого дозволяє релігійним організаціям виступати засновниками закладів освіти, – у тому числі шкіл [5].

Релігієзнавчу освіту не слід ототожнювати з теологічною, яка є конфесійно зорієнтованою. Ми підтримуємо думку фахівців з релігієзнавства Інституту філософії НАН України ім. Г. Сковороди, що організація богословської освіти в системі державних навчальних закладів суперечить

принципам світської освіти, відокремлення церкви від держави і державної школи від церкви, спричинить до подальшого загострення суперечок і конфліктів на світоглядному й конфесійному рівнях, оскільки у державних школах та вузах навчаються віруючі різних конфесій.

Отже, релігійно-духовний чинник має враховуватися в системі вищої освіти за умов її трансформації та входження в Болонський процес. Суттєвим в цьому має бути забезпечення реалізації принципів об'єктивності, науковості, національно-патріотичної спрямованості в поєднанні можливостей релігії, церкви та духовно-гуманітарного виховання молоді України.

Приділяючи велике значення розвитку релігійної освіти, представники різних конфесій, розуміють, що від цього, залежить майбутнє Церкви. Адже фундаментальна функція релігійної освіти реалізується в двох напрямках: поглиблення і розширення знань віруючих та первинне знайомство з основами віровчення новонавернених. Говорячи про перший напрямок, ми маємо справу, як правило, із професійною релігійною освітою, розглядаючи друге – з непрофесійною.

До проявів непрофесійної релігійної освіти можна віднести дошкільну (православні дитячі сади), загальнообов'язкову (православні школи, гімназії, ліцеї) та додаткову (недільні школи при храмах). У професійній православній освіті виділяються: початкова богословська освіта (духовні училища), середня та вища богословська освіта.

Установи непрофесійної релігійної освіти призначені для безпосереднього формування людини як релігійної особистості. Реалізація цієї мети багато в чому визначається рівнем кваліфікації, професійної підготовки, особистісними якостями священнослужителів, що вийшли зі стін духовних навчальних закладів. Саме тому різні конфесії приділяють велику увагу розвитку професійної релігійної освіти.

Адже до духовного закладу, це не просто професійне самовизначення людини, а вибір особливого способу життя, призначення, життєвої стратегії: служити Богові, досягти не лише особистого спасіння, але і допомогти це зробити іншим. Якщо вибір світської професійної освіти спирається насамперед на раціональну мотивацію, те вибір релігійної обумовлений прагненням наблизитися до Бога, заслужити спасіння.

Необхідність одержання фундаментальних наукових знань сьогодні усвідомлюється як пересічними віруючими, так і ієрархами.

Поліконфесійний характер українського суспільства тільки ускладнює пошуки оптимального рішення щодо поєднання світської та релігійної освіти. Саме тому для нас важливий досвід інших країн Швеція, Норвегія, Німечина, Великобританія, Польща, котрі на різних етапах своєї історії вирішували подібні проблеми. При наявності принципу відокремлення церкви від держави в більшості європейських країн у державних загальноосвітніх школах викладаються дисципліни релігійного змісту.

Право громадян на релігійну освіту незаперечно, закріплене в конституціях багатьох країн, не суперечить загальній світськості освіти в цих країнах. Право на релігійну освіту є невід'ємним правом учнів на доступ до інформації і, причому правом на вивчення саме свого віросповідання. Згідно із Загальною декларацією прав людини і іншими міжнародними деклараціями і конвенціями введення релігійної освіти не суперечить світському характерові й нашій освіті.

Демократія саме в тому і полягає, щоб влада враховувала потреби і запити усіх прошарків населення. Якщо релігійна освіта, у цілому, не суперечить міжнародним правовим документам і сформованій закордонній практиці, і є відповідне бажання батьків учнів конкретної освітньої установи, то введення релігійної освіти цілком допустиме і законне.

Висновки: Наявний в Україні досвід релігійної освіти свідчить про величезну її користь: зростає духовно-моральне і патріотичне виховання молоді і дітей, починаючи з дошкільного віку. Для прискорення процесу взаємодії світської та релігійної освіти й виховання, у світських навчальних закладах потрібно:

розробити та запровадити в середній і вищій школі програми з релігійного навчання, побудовані на засадах релігійної толерантності;

сприяти підвищенню кваліфікації вчителів, які займаються релігійним вихованням у школі шляхом організації семінарів, лекцій, круглих столів з вітчизняними та закордонними фахівцями на предмет впровадження предметів духовно-морального спрямування видання методичних посібників;

у вузах, що займаються професійною підготовкою та перепідготовкою вчителів потрібно відкрити відділення релігійної педагогіки.

Таким чином в умовах входження вищої освіти України до Болонського процесу держава, органи керівництва мають створити систему необхідних матеріально-культурних та фінансових заходів підтримки, заохочення студентської молоді, молодих фахівців щодо їх праці на теренах України чи повернення в Україну після певного терміну перебування за кордоном, отримання досвіду, підвищення рівня матеріально-фінансового добробуту тощо.

Важливу роль в умовах глобалізації, реалізації завдань Болонської угоди, в проблемах захисту національних інтересів Української держави відіграє національно-патріотичне виховання студентської молоді, зокрема підвищення виховної ролі гуманітарних, українознавчих дисциплін в системі вищої освіти України.

У системі освіти важливу роль у забезпеченні необхідної аксіологічної спрямованості духовно-гуманітарної складової навчально-виховного процесу відіграє релігійний чинник. Світовий та вітчизняний досвід переконливо показує, що в державній, освітянській діяльності потрібно виходити з визнання пріоритету, вищої цінності національних інтересів щодо інтересів певних церков, релігійних конфесій тощо. Насамперед, національна самосвідомість, духовно-культурна єдність нації, народу забезпечують згуртованість всього суспільства та його прогрес. Релігійні цінності, відносини дуже часто стають на перешкоді успішного розвитку суспільства. Система освіти має ґрунтуватись, передусім, на визнанні пріоритету таких духовних цінностей, як національна самосвідомість, патріотизм, гуманізм, толерантність тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Збірник нормативно-правових актів щодо свободи совісті та діяльності релігійних організацій: Довідковий посібник / Упор. В. М. Петрик, В. В. Остроухов.– К.: Вид-во Європейського університету, 2002. – 145 с.
- 2.Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Основи християнської етики. 1–4

класи. – Острого: // Острозька академія. 2010. – 160с.

3.Програма «Основи християнської етики для учнів 1–4, 7–11 класів рекомендовано МОНУ (лист 1/11-6347 від 13 липня 2010 року) Тишкевич І. Дорошенко ввід у дію бомбу уповільненої релігійної дії. // Наука й освіта// - Хвиля // К.: 2016.

4.Рибачук М. Ф. Національне відродження і релігія. Асоціація України, – К: 1995 – 208 с.

5.Якухно І. І. Релігія в духовному житті суспільства. Всеукраїнська науково-практична конференція. – Кам'янець-Подільський, 1992.

6.Якухно І. І. Релігієзнавство. Посібник. Житомир 2006. – 160 с.

7.Якухно І. І. Науково-методичні матеріали: Християнська мораль її структура” до курсу «Основи християнської етики» [Електронний ресурс] <http://old.zippo.net.ua/index>

8.Якухно І. І. Науково-методичні матеріали: «Вивчення предметів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах» [Електронний ресурс] <http://old.zippo.net.ua/index>

Ярош Ондор Данилович – кандидат філософських наук, доцент кафедри менеджменту та освітніх інновацій, Івано-Франківський Обласний Інститут післядипломної педагогічної освіти

УДК 37.012.1

СОЦІАЛІЗУЮЧЕ ОТОЧЕННЯ

Вивчення оточуючого середовища у педагогіці має велике значення, оскільки показує вплив оточення на інтелектуальні успіхи учнів. Соціоекологія розкриває вплив оточуючого середовища на культурний і інтелектуальний розвиток учня, на соціальну нерівність.

Ключові слова: оточуюче середовище, психологічне оточення, оточення, соціоекологія.

СОЦИАЛИЗИРУЮЩЕЕ ОКРУЖЕНИЕ

Изучение окружающей среды в педагогике имеет большое значение, поскольку показывает влияние окружения на интеллектуальные успехи учеников. Социоекология раскрывает влияние окружающей среды на культурное и интеллектуальное развитие ученика, на социальное неравенство.

Ключевые слова: окружающая среда, психологическое окружение, окружение, социоекология.

SOCIALIZING ENVIRONMENT

Learning environment in pedagogy has great meaning, so far as it shows the influence of environment on intellectual progress of the students. Socioecology reveals the influence of environment on cultural and intellectual development of the students, social inequality.

Keywords: environment, psychological environment, environment, socioecology.

Індивідуальні відмінності, як звикло, пояснюють з точки зору генетичної спадкованості й впливом оточуючого середовища. Відносини цих двох груп факторів мають велике практичне значення, оскільки ймовірність успіху освіти є можливим тільки тоді, коли відмовимося від домінування спадкових чинників. Можна сказати, що остаточного рішення домінування цих чинників наука так і не дала. Зараз більше розмови йде про те, які відносини між впливом спадкованості і оточенням.

Вивчення оточуючого середовища у педагогіці поєднується з психологією, яка в свою чергу